

Litvai Nelli

KIRÁNDULÁS

Olyan ez, mint a világ pereme.

Nem. A világnak nincs pereme.

Akkor a Föld pereme. Órion, a szépséges óriás, egyetlen lépéssel, hány ezer éve is?, milyen mesében?, akár itt is partra léphetett, hogy segítsen megkeresni Déméternek az ő lányát, Perszephonét. Talán éppen az ő sarka nyomát őrzi ez a bemélyedés. Egyetlen lépés nekem is, és a zuhanás. Végző lubickolás.

Dallamosan csendült máskor fakó színezetű hangja, a kimondott szavak ott keringtek a félig kiszáradt píceák között. Rajta kívül senki sem merészkedett ilyen közel a turisztikai látványosság, a függőlegesen tengerbe szakadó sziklapart széléhez.

Zsúfolásig megtelt a kis komp, amellyel a szárazföldről a kis szigetre szállították az embereket, pontosabban a japán turistákat, akik kibérelték ezt a – mondjuk így – menetet. Véletlenül került közjük, szinte akaratán kívül. A tulajdonos őt nézte idegenvezetőnek. Évtizedeket tévedett. Egyetemista volt, és különcnek számított a spanyol nyelv iránt érzett vonzódásával. Mára már ebből sem maradt semmi. Ahogy a későbbi vonzalmaiból sem. Elenyésztek mind. Hivatalos, állami meghívásokra érkező vendégeknek tolmácsolt, el kellett tartania magát, és vezette ezeket az idegeneket a budapesti éjszakába, mert mindannyiukat ez érdekelte a legjobban, erre vártak mind a szinte szóról szóra azonos, minisztériumi asztaloknál folytatott beszélgetések közben. Egy perui tábornok után elege lett az egészből. A nyálas mondatokból, tapadós kezekből. A hajnali újságkihordást választotta. Ma is azt választaná, ha tudna kilométereket gyalogolni, ha tudna tíz kilókat cipelni, húzni-vonni maga után. Még szerencse, hogy a lakásától egysaroknyira van a bizományi, kettőre a GRoby. Csak az irányt kell eldönteni, hogy jobbra fordul-e vagy balra. A felélés, a felevés nyomorúsága. Félretaposott cipők, kibolyhosodott pulóverek, szakadt trikók, megszürkült fehérmű. Ennek akar véget vetni ezzel a kirándulással.

Ahogy sodródott a tömeggel a komp belseje felé, folyton hozzáért valaki. Ez felzaklatta, már jó ideje neheze viselte, ha hozzáérttek. Talán mert évtizedek óta nem ért hozzá senki, akinek az érintésére vágyott. Még a gyerekei sem ölelték magukhoz, nem sírtak a vállán sem örömben, sem bánatukban. Amikor végre megérkeztek ide, a legtávolabbi szigetre, ez volt az úti céljuk, és elindultak a felfelé kanyargó ösvényen, ő lemaradt. A tempót sem bírta, vénséges vénnek érezte magát, ráadásul ostobának is, mert nem gondolt arra, hogy a hely, amit látni kívánt, ahol dolga volt, ő mondta ezt így, magának, így ismételte már hónapok óta, turisták zarándokhelye.

De most, hogy végre ott áll a sziklafal peremén, szinte kisimultak a ráncok az arcán a gyönyörűségtől, hogy messzire nézhet. Látja a végtelent, a felfoghatatlant. Nem kerül nézésének vonalába semmi, tekintetének az a valami, amit másokkal ellentétben ő érez, nem ütközik semmibe, nem csorbul fájdalomszikrákat vetve, mint éles kés pengeje vagy dárda hegye a kíméletlen vasdarabon. Van valami nem normális az agyában, mintha a látóideg egy láthatatlan kis leágazódása piszkálná, böködné a fájdalomközpontot. Meg kellett volna operáltatni, réges-régen. Vagy lézersugárral megsemmisíteni, mint egy kínokat okozó vesekövet. Most már késő. Felesleges. Ha ennyit kibírt, ami még hátravan, kibírja. Most érzi, hogy szalad, szalad a tekintete a puha végtelenben,

nem állja útját semmi. Kékség, messzeség, harmónia. A legfájdalmasabb az ütközés az emberrel, az emberi arcokkal. Máz, kényszeredett mosoly, fogakat megvillantó hamis nevetés, megértő hunyorgatás mögött lapuló részvétlenség, gyűlölet is akár.

Jó így nézni.

S ahogy néz előre, a kék, pontosítsunk: az ultramarin ezernyi árnyalatát látja. Látja, ahogy fakul egyre távolabb a part közeli, haragos mély ultramarin. Ha van olyan. Lennie kell, a sziklafal árnyékot vet. A hatalmas hullámok ott lent. Ahogy nekicsapódnak a sziklafalnak. Vízpermet, tengerillat.

Olyan ismerős ez a táj. Mintha már jártam volna itt. Mintha az a vöröses hajú asszony ott, a hátam mögött az anyám lenne. A férfi, aki magához öleli, az apám. Halottak már. Mit keresnek itt?

Képzeldsz. De valóban jártál itt. Csak olyan távoli az emlék, annyi minden rakódott egymásra, lemezek egymáson, mint a Földé.

Ütögetni kell, kopácsolni, hántani lefelé, egy emberöltő is kevés hozzá. Kontinentális kéreg, litoszféra, képlékeny asztenoszféra, és csak aztán majd a lényeg, a magma. Ezekben a fehér kövekben a talpa alatt, nem akadhat növények, csigák, őslények kövületére. Ha voltak is, az iszonyú tenger alatti nyomás, amely valaha érte őket, ellapította, egymásba olvasztotta a kővé vált csontvázakat. Nyomtalan, minta nélküli kőzet, emléknymó nélküli. Emlékek tiportak egymásra, s rájuk a végtelen óceán. És mégis ott vannak, benne vannak, láthatatlanul. Csak keresni kell.

Kapirgálok emlékeim üledékes kőzetét. El akarok jutni valamihez, feltárni valamit, ott lent a mélyben. Nem véletlenül vagyok most itt. Nem először állok itt.

Így igaz.

Micsoda boldogság volt eljönni ide, az akkori Jugoszláviába. Máshová nem mehetek. Hacsak nem a Napospartra, Bulgáriába, nyálkás medúzák közé. Ez a sziget ma a t.-i Nemzeti Park, a világörökség része. Egymást érik a kis hajók körülötte, fedélzetükön kattannak a fényképezőgépek. Mielőtt feljött ide, ő is körbejárta, hajó fedélzetéről akart meggyőződni róla, hogy ide készült, ennek a sziklafalnak a tetejére. Hallgatta az idegenvezető szavait. És itt, a sziklafalon is mennyien vannak. Turisták. Akkor, tisztázzuk végre: negyven éve csak ők voltak itt, déli ezüstsírályok ürüléke borított mindent. Ezüstösen csillogott szürke hátuk, ahogy lecsaptak tengeri zsákmányukra. Ezüstre pettyezték a kék vizet. A mi dankasírályunk (csüllönk, halászmadarunk, sőt kacagó vagy nevető sírályunk) háta barnácska, barnácska-szürkécse, s hiába költenek nagy telepeken a Velencei-tavon, sem vizet, sem eget nem festenek ezüstre.

Egy halász hozott ide minket.

Látod, megy ez. Emlékezel.

Egyetlen pontján, egy kis öbölben lehetett kikötni, ösvényen feljutni a tetejére. Csak ők. A halász egy vödörből ficánkoló halat vett elő, fejbe csapta. Nyársra húzta. Tüzet rakott alá. Ő nem evett belőle. Mintha a világ peremén lennénk, mondta az apja.

Mintha a világ peremén lennénk, mondta az apám. És elengedte a kezem.

Mert átölelte az anyádat. Lásd be, nem lehet egyszerre ölelni és gyerekkézet markolászni.

Én mentem tovább. Már majdnem a széléhez értem. De miért nem mentem tovább?

A vipera miatt.

Most is, mint akkor, hátrálni kezdett, sarka megakadt egy kiálló kőben, elesett.

Egy vipera mentette meg az életemet.

Can I help you? Egy férfi, a japán csoport idegenvezetője fogta meg a karját, nem, nem a kezét, hanem a felkarját. Megfoghatta volna a kezét is. Kockás inget viselt, félarcát eltakarta a napszemüvege. Engedjen el! No problem. Takarodj! A férfi elenged-

te, elindult visszafelé, közben angolul magyarázott valamit a csoportjának. A japánok bólogtak. Egyszerre bólogtak, egyszerre mosolyogtak valami mosolyfélét. Ő felállt, újra a nyílt tengert nézte, kereste benne az előző élményt, de már nem találta. Két kézzel kapott a szeméhez, dörzsölte, simogatta. Már nem tudott messzire nézni, tekintete megakadt a sziget körül ólalkodó kis hajókon, a korlátokhoz zsúfolódó embereken.

Minek jött ez ide? Összetörte a végtelent. Széthullott, Pierre Cardin kockákra esett, visszaverődés lett két foncsorozott üvegen, ázsiai arcok, nyakban lógó digitális fényképezőgépek, eltáposztott csikkek, papírhulladék között. Turistalátványosság.

Egyre dühösebben kiabált, igaz, csak némán, magában. Nyelte, nyelte a ki nem mondott szavakat, megülték a gyomrát, mint annyiszor életében már. Ha ledugná a torkán a mutatóujját, szavak törnének föl, bugyborékolva fröccsennének szét a sárgára száradt fűcsomókon, a csenevész bokrokon, belepnék, szétmarnák a szétnyílt tobozok fenyőmagjait, hiába fújná őket a szél távolabbi, vékony humuszréteg felé, nem fejlődne belőlük élet, csírájukban megfojtott pínéak maradnának örökre.

Hogy segíthetsz-e? Nem. Nem kell pulcsi, blézer, mosógép. Elengedték a kezemet. Mikor? Hol? Kik? Ezt szeretném tudni, emlékek után kutatok, Platón, hogy elrendezem az életem, a végtelenben, akár! Mert az el nem rendezett élet szinonimája az emlékezés hiánya. Szigorlatizú mondat. Ha nem tudod, elhasalsz.

Ettől megóvott az anyád.

Az anyja tenyerén, a mély, hosszú életvonalat (nem jött be!) megtörve, egy fehér pirula feküdt. Vedd be, mindent tudni fogsz, jelesre vizsgázol. Egy gonddal kevesebb. Honnan szerezte, akkor, a hetvenes évek elején, azt a pirulát, aminek a nevére már senki sem emlékszik? Tényleg jelesre vizsgázott, szóról szóra mondta fel a tételt. Üres fejvel. Csak a szembogara mozgott közben balról jobbra. Nyomtatott sorok rögzödtek valahol az agyában, azokat olvasta. A megdöbbszent tanár még hátra is fordult, a függönyre nézett, mintha annak redői között bújna meg a puska.

Pirulát azt adott, de nem fogta a kezem. Tekinthesz-e egy memóriajavító szer kézfogásnak? Ez tőlem függ. Annak is tekinthetném, ha akarnám. De nem akarom. Igazi kézfogást kérek, izzadt, tapadó tenyerek összekapcsolódását!

Ott álltatok néhány méterre egymástól a félemeleti büfében.

Tíz deka franciasaláta és egy zösmle, mondta az anyja, amikor sorra került. Tíz deka franciasaláta és egy zösmle, mondta ő, amikor sorra került. Ették ugyanazt, abból is ugyanannyit két távolbi sarokban. Amikor őt is felvették a bölcsészkarra, az anyja nem gratulált, nem ugrált örömeiben, mint mondani szokás. Csak annyit mondott: Ott – mármint az egyetemen – nem ismerjük egymást. És ő elfogadta ezt a döntést.

Rosszul tettem.

Két lépéssel közelebb ment a szirt széléhez. A bal lábával rövidebb távolságot tett meg, lemérte egyszer, mély hóban: huszonöt centit az egyikkel, harminckettőt a másikkal. Nagyot billent a teste, billenni szokott, már évek óta billen. Billegve halad előre. A hullámokat nézte. Azt, ahogy a kisebbek bekapcsolódnak a nagyobbakba, feloldódnak benne, láthatatlanná válnak, de mégis ott vannak, együtt csapódnak a partnak, majd vonulnak vissza, elcsendesedve a nyílt tenger felé. Együtt.

Mennyi örömtől fosztottuk meg magunkat.

Rossz döntést hozott az a harmincnégy éves, gyönyörű, vörös hajú egyetemista, nem lány, nagyon is asszony, aki után sápadt huszonévesek vetettek vágyakozó pillantást a Pesti Barnabás utcai folyosók mélyéről, lépcsőfordulók szögletéből, az a másodéves pszichológia szakos hallgató, aki az anyja volt, aki arany- (vagy akkor még vörös?) diplomával végzett, summa cum laude.

Az elengedőművész! A summa cum laude tarts-távolságot-adj-szabadságot-művész! Majd kapaszkodnál, kapaszkodtál volna még, de már késő lesz, volt.

Váratlanul és túl hangosan tört elő az évtizedek során vékony vonallá keseredett ajkából a mondat. A német csoport, a japánok már odébbálltak, feléje fordult, az arcokkal együtt fordult a fényképezőgépek lencséje, rosszkor kattantak a kioldók, megörökítették őt, ahogy a tenger felé kiáltott. Tizenkét negatív kép egy ismeretlen nőről. Majd nem kérnek nagyítást. Nem szuvenir.

Magasan szállt a pirosra festett hinta. Üvöltöttem.

Erre nem emlékezhetsz. Hároméves voltál.

Csupa gyűrődés, szakadás. De az arcom tisztán látszik rajta.

Egy régi fénykép jutott az eszébe. Magasan szállt a hinta, kattant a kioldó, éppen akkor, amikor felüvöltött. A képen látszik az üvöltése: Neeee! Azt hazudta, szédül. Nem szédült. Csak kétségbeeséssel töltötte el, hogy ott hátul, ahová nem is lát, az anyja keze hirtelen messze kerül tőle, lehullik a lökés után a saját csípője mellé, elengedi őt, hagyja repülni az ég felé, a semmi felé.

Nem volt miben megkapaszkodnia. Négykézlábra ereszkedett, úgy kúszott néhány métert hátrafelé.

És akkor hol volt, amikor az a repeszdarab lenyúzta a koponyám tetejéről a bőrt, hajastul? Ki volt ott? Vélem?

Senki. Egyedül voltál a lakásban.

Kisgyerekként, alig hatévesen, egyedül bóklászott keresztül-kasul a négy szobán, ott a második emeleten, a Tanács körúton. (Vagy Somogyi Béla út volt akkor? Illene utánanézni? Hogy '56 után lett Tanács? Ma már mindegy. Ma már Károly körút. Furcsa lett volna, hogy Önkormányzat körút. Meg különben is, valaha Károly volt. Vissza kellett adni, amit elvettek, nevet, földet, mit még? Gyárat? Becsületet? Utcanevet volt a legkönnyebb.) Az apja szobájában, a rosszul leengedett redőny rései közül nézte, ahogyan szemben, az átjáróház kapujában a fejéhez kap és elzuhan egy fiatal srác. A legfényesebb nappal volt, éppen harangoztak, nem láthatta, hogy válaszképpen a negyedik emelet tömör erkélyének párkányán torkolattüzek villannak. Hallotta a redőnyléccek recsegését, a szilánkokra tört ablaküveg csörömpölését, és hátraszaladt.

Hátraszaladtam. De nem félelemből, sohasem félttem. Személyiségem korcs vonása: a félelemérzet hiánya. Talán sosem húztak magukhoz, nem mondták: Ne félj!

A kíváncsiság ösztökélt, hogy megnézd azt a valamit, ami becsapódott a falba.

Újabb recsegés, csörömpölés, és ő a fejéhez kapott, mint az átjáróházbeli fiú, akire a szemközti erkélyen rejtőzök szerint ő adott le lövést, vézna testének körvonala orgyilkos ellenséggé dagadt a csálén fennakadt redőnyléccek mögött. Ahogy hanyatt vágódott, még látta, hogy az apja íróasztaláról a földre zuhan a Voltaire-szobor. Az mentette meg az életét, bronzarcának felét feláldozta, hogy megmentse az övét. (Tizennégy évvel később Voltaire-ből írta a szakdolgozatát. Majd figyelmeztetnem kell erre.) Hatévesen ott feküdt a perzsaszőnyegen, feje búbjából szivárgott a vér, világos, keleti mintákat festett sötétre.

Azt hittem, kikapok. Összeszidnak, hogy nem mentem le a házmesterékhez, pedig megmondták. Nem szerettéll ott.

A szagot nem szerettem, a doh és a hypo összekeveredő szagát. Mintha a lakás minden padozatát az üvegről ismert méregjelzés borította volna, két keresztbe tett alkar vagy sípcsont, rajtuk egy lenyúzott koponya. Mintha ott, a házmesteréknél, az lett volna a szőnyeg. Azt képzeltem.

Előtte a tenger, az Adria, a végtelen ultramarin, és ő egy régi házmasterlakásra gondol, egy szuterénre és a mellette sötétbe vesző pincelejáróra. Nem kéne. Csak hát össze kell rakni az emlékmorzskákat, veknivé formálni, egésszé gömbölyíteni, mert, mint mondta, Platón stb.

Az apám emberéleteket mentett meg, sebesülteket látott el. Fájt a fejem, nagyon fájt. Hol volt az anyám?

Dolga volt.

Miféle? Miért? Miért nem én voltam a dolga, dolog szerettem volna, igazi dolog, dolog mindenekfelett. A legfőbb dolog.

Arra a találkozásra az apjával, már arra sem emlékezett. Pedig sokáig szinte a nap minden percében arra gondolt. Aztán elfelejtette. El kellett felejtenie. Három nap múlva jött haza az apja, borostásan, megpattant hajszálerek hálózta, kimerültségtől gyulladt szemmel. Ahogy meglátta a kötést a fején, amibe a mellettük lakó fogorvos bugyolálta, nincs törés, felszíni sérülés, jód, mull-lap megteszi. Bozse moj! Moja malicska cera! Anyanyelvén törtek fel apjából a szavak. Magához szorította, és eldőlt a fáradtságtól a vérfoltos szőnyegen. Azt a tíz lépést a heverőig már nem tudta megtenni. Órákon át feküdt a földön az apja ölelésében. Már mindene elgémberedett, de csak feküdt mozdulatlanul, mint aki tudja, hogy ez egy soha vissza nem térő alkalom. Ez az apai ölelés unikum, ami után csak sóvárogni fog, szándékosan ejt majd sebet a csuklóján, öleljék megint, de akkor már nem ölelik, szirénázó mentő viszi egy hatalmas park közepébe, egy málló vakolatú sárga épületbe, ahol egy huzatos folyósón lesz majd a ketrece.

Váratlanul lehajolt, és tíz körmével kaparta az évtizedek során morzsalékká szét-esett köveket. Megtalálta, amit keresett. De már nem borították barna bolyhok. Műanyag csontváz feküdt a tenyerén. A koponyát penész borította. A két fekete üvegszem meggörbült alumíniumdrótok végén lógott, ujjnyira eltávolodva a testtől. Csigák nyálkás nyoma borította őket, akár a szürke hályog az élőkét. Csak állt, és nézte gyermek-kora élettelen társának maradványait. Sírni szeretett volna, de az már régóta elérhetetlen volt a számára. Saját könnyei régen elapadtak, műkönyekkel, naponta tízszer, három-négy cseppet cseppentve épp hogy a kiszáradástól megóvta szaruhártyáját, könnyekre már nem futotta. Nagyot lendített a karján. Hallani vélte az apró csobbanást, pedig azt a semmi kis hangot elnyomta a tenger moraja. Nézett a nyílt tenger felé, motyogott valamit, valami olyasmit, hogy még találkozunk. Aztán lefelé fordította a tekintetét.

Itt álltam. Pontosan itt. És kiabáltam: Megmart egy kígyó! Hozzám szaladtak. Még látták, ahogy a vipera kacskaringós mozgással eltűnt egy hasadékbán. A pofonra is emlékszem.

Azt a csónakban kaptad.

Rohantak vele lefelé az ösvényen. Mitics, valahogy így hívták a halászt, csak a sürgető mozdulatokat értette, hogy a szárazföldre kell jutni, minél hamarabb, mert történt vele valami, valami rettenetes.

És akkor az apám azt mondta: Mutasd! A bal bokámra mutattam. Nem volt ott semmi. Büntetésből nem jöttünk vissza a mackóért.

Magyar szavak ütötték meg a fülét. Egy falu neve, egy szikla neve. Helyszínek az életéből. De még nem tart ott, még harminc év hátravan. Be kellene fognia a fülét, hogy ne tolakodjon a gondolatai közé olyan, ami majd csak a jövő gondolata a múltból. Eltávolodott a szakadék szélétől. Még egy pillanatra hátra is nézett, nem akarta hallgatni őket, mégis vágyakozott utána, hogy hallhassa azokat a szépen gömbölyödő szavakat: Csobánka, Oszoly.

Tíz év az életéből.

Tizenegy.

Magyar csoport. A németek már elmentek. Szerintem ez badarság! Fiatal férfi szólt egy idősebbhez. Dachsteini mészáros itt meg az Oszolyon! És miért dachsteini? Mi az a dach? A stein az ugyebár kő. Egy kicsit tudok németül. Itt és ott ugyanaz? Nem furcsa? Az idősebb, amolyan tanárféle (csak nyáron idegenvezető, kell a pluszpénz, nem lehet megélni, szerencsére tud horvátul, télen fordít, nyáron idegenvezet), megvetően nézett a fiatalra, de nem is rá, nem a szemébe, a trikójára, az arasznyi betűkre: Pilis Security. Négyszázmillió év. Fel tudja ezt fogni, uram? Én csak tízezresekkel dolgozom, nevetett a fiatal. Én is úgy gondoltam. Nos, azoknak, és a körülötte állókra nézett, akik fel tudják fogni, mit jelenthetnek a Föld történetében évek milliói, azoknak elmondanám, hogy ez a hely, ahol állunk, egy geológiai mozgás eredménye, egy úgynevezett elnyíródás. És a látványossága, a szépsége: a függőlegessége. Láthatták a hajóról is, semmi kitüremkedés. Az illet hívják függőleges vetődésnek.

Függőleges vetődés!

Zamatos szavak! Ízlelhetők.

Néhány lépést tett a tenger felé, visszatért a féloldalt megdőlt bokorhoz, amiről kapaszkodó keze, korábban, egy órája talán, letört egy kicsinyke ágat. A véletlenre gondolt, arra, hogy nincs véletlen, ennek a magyar csoportnak azért kellett idejönnie most, épp most, hogy meghallja a szavakat: függőleges vetődés. Még szüksége lesz erre, majd ezt kell mondania akkor, ezek lesznek majd azok a bizonyos szavai.

Jöjjön, asszonyom, indulnunk kell. Tíz perc múlva indul a komp. Ő csak nézte a férfi támaszul felajánlott karját. Csupa májfolt, akár az enyém, gondolta, és anélkül, hogy felemelte volna a tekintetét, kimérten csak annyit mondott: Én nem tartozom magukhoz. A tanár, igazi úriember, elnézést kért, és megemelte a szalmakalapját.

Most legalább tíz percig rajtam kívül nem lesz itt senki. Milyen jól kiszámítható, csak a komp menetrendjét kell ismerni. Jönnék, nézelődnek, a következővel visszamennek. Ezt meg kell jegyez-nem. Ez fontos. Hogy egyedül is lehetek itt.

Le kell írnod a menetrendet.

És most igazán furcsa dolog történt. A tanár, ahogy távolodott tőle, a zsebéből elővett egy kis kolompot. Megrázta. Rázogatta. Újra és újra. Majd megindult az északi oldal felé kanyargó ösvényen. A magyar turistanyáj összeterelődt, ment utána.

Szólt a kolomp vashangja, és a gangon összegyűltek a lakók. Hát persze.

De nem mindenki. Ezt ne felejtse!

Az utcafrontiak sosem, a hátsó gangosok, a régi cselédlakásokban élők azonnal tódultak, gyúrt tészától ragacosos vagy mosogatóvíztől nedves ujjaiak belekapaszkodtak a korlátba, ki ne essenek, hiszen derékig kihajoltak, hogy ne csak hallják, lássák is a házmestert. Azok a hátsó lépcsős asszonyok mind szerelmesek voltak a házmesterbe. Gyűlölet céltáblája az utca felől, lucskos álmok tárgya a hátsó traktuson. Szép ember volt a házmester. Minél távolabbról nézték, annál szebb. Érzékeny szemnek közletről semmi-vé foszlott a szépsége, ami maradt belőle: sunyi gonosz tekintet, majd megmutatom én, ki vagyok tekintet, reszkesz tőlem tekintet. Nem mindenkinek érzékeny a szeme.

Hatalmas hullám csapódott a sziklafalnak, arcát mosta a langyos vízpermet. Nem törölte le, jó érzés volt. Majd elpárolog, csak a fehér sókristályok maradnak rajta, fehér (nem mondjuk ki, milyen) maszkká tömörülve.

Emlékszem, pontosan emlékszem.

Bravó!

Egy reggel arra ébredtem, hogy idegen bútorok árasztották el a lakást. A Belatiniék bútorai. De miért? Hogy került hozzánk az intarziás szekreter, a faragott fehérmeműs komód meg a többi? Úristen! A Belatiniék bútorait adtam el!

Hogy idejöhess. Tedd hozzá.

Kongatott a házmester, aztán a gangos asszonyokkal mit sem törődve Belatiniék zárt ablaka felé kiabált.

Büdös banka! Azt kiabálta!

Szó sincs róla. Csak úgy hallottad.

Mert akkor májusban a nagyapjával a dolinában, épp ott, ahol véget ér a vékony erdősáv, egy fészket találtak. A tojásain ült a búbos banka, büdösnek is mondják, úgy mondta a nagyapja is. Mondta, mondta, és ő egy életre megjegyezte: tisztátalan, és az illatát sem dicsérhetjük. Hosszú csőrével leginkább a ganéjt, trágyát turkálja, kukacok, pondrók után kutatva, és hallgass ide: fiatal korában pedig, míg fészkeben ül, annyira nincsenek fogalmai a tisztaságról, hogy nem átallja saját otthonát bemocskolni. A házmester azt kiabálta: büdös bankár. Fröcsögött a nyál a szájából, egy része megtapadt a szája szegletében, fehérre túsodott a kiabálástól. A szép ember szája szegletében gusztustalan alvadék. Még aznap éjjel óvatosan lépdelve a Louis Quatorze-ok, biedermeierek, ónémetek súlyos terhe alatt a nyitott folyosón át, megtöltötték lakásukat bútorokkal a Belatiniék. Az akkor alig hatéves György, hatévesen is Györgynek szólították, Gyurka, Gyuri, Gyurika, nem tolakodott kifinomult beszédükbe. Tilos volt neki is úgy szólítania. György, az alig hatéves, egy bronzszobrot hozott. Mellszobrot egy fiatal nőről, majdnem Mona Lisa-mosollyal. Ő lesz a hitvesem, így mondta, hitvesem. Vigyázzatok rá.

Az a szobor még most is megvan. Ősz öregasszony lehet, akiről valaha mintázták. Vajon kinek lett a hitvese?

Majd megtudod.

Nem kellett sokat várniuk a Belatiniéknak. Alig huszonnégy órát. Még egymáshoz sem szóltak, úgy mentek le a lépcsőn. A szülők kezében egy-egy bőrönd, a Györgyében egy bőrlabda és egy sárga, bozontos játék mackó. Kísérőik is némák voltak. Az ablakból figyelte őket, ahogy beszálltak a fekete kocsiba. Integtetett nekik, de ők nem néztek vissza a házra, nem tekintettek fel sóhajtván a második emeleti ablakokra.

Lehajolt, markába agyagos földet kotort egy szikla aljából, a tengerbe szórta.

Soha többé nem láttam őket.

Hányszor gondolod azt idegen arcok láttán, hogy milyen ismerős, hogy ismered. Hátha éppen a György és szoborhitvesének vonásai voltak ismerősek azokon az ismeretlen arcokon.

1986-ban Granadában, a Hotel Principében, a szomszéd asztalnál vacsorázott egy pár. Folyton őket nézte. Elég modortalanul. A nő legalább húsz évvel idősebb volt a férfinál. Azt hitte, ismeri őket. Még biccentett is feléjük. Ők is rámosolyogtak, de csak mint szállóvendégek ugyanabban a szállodában. Aztán már nem az arcukat, a férfi bordó köves pecsétgyűrűjét nézte, az ölelkező aranybetűjükkel. BF. A pulpo à la romana kihűlt a tányérján. Vissza is vitette, melegítsék meg. Ismerte azt a gyűrűt. Soha életében nem látott olyan szép, finom férfikezet, mint amelyik ezzel a gyűrűvel ékesen simított a végig gyermekarcát, ha a lépcsőházban találkoztak.

Hogy van, kisasszony? Szépsége egyre szebb!

Szeretted azt az érintést.

De én, én mit kerestem Granadában, a Hotel Principében?

Még nem tartunk ott.

Az öbölben elhalt a tanár úr kolomphangja, majd felbúgott a pöfögő motorhang, a komp elindult a szárazföld felé.

'56-ban nem mehettünk le az óvóhelyre, mert nem volt.

Volt, csak raktár lett belőle.

A Sport- és Hangszer-kereskedelmi Vállalat raktára. Hogy kiabáltak egymásnak a gangon, gangokon át a lakók: Törjük be az ajtót! Az életünkről van szó! Az óvóhely a miénk! Óvóhely. Tízévesen ízlelgette a szót. Megszerette. Egy hely, ahol megóvják őt is, labdák, furulyák, pianínók között!

Futottam le a lépcsőn, a félemeleten megcsúsztam. Elettört a lábam.

Nem. Nem a te lábad tört el. Az apádé.

És a következmények: negyven év úgy, ahogy történt és nem másképp. Most éppen a szép hangzású Montpellier-ben is élhetne, dél-franciaországi öregek otthonára gyűjtögethetné a pénzt. „**Maison de Bonheur** à Port-de-Bouc pour les solitaires soixantaines”, így szólna a hirdetés. Píneák, pálmafák, tengerparti bulvár. Boldogság magányos hatvanasoknak a kecskebakról elnevezett kikötőben. De az apja eltörte a lábát. Le kellett mondani a hajnali teherautót. Mindenki megkönnyebbült, mindenki kétségbeesett. Két egymásnak ellentmondó, egymásba simuló, egymást kioldó gondolat. Egy nem és egy igen, egyszerre. A teherautó-sofőr nem hagyta veszni a viteldíjat, bezsebelte, mocskos szavaitól megremegtek a hall ajtajának aprócska üveglapjai. Budapest–Bécs oda-vissza.

Annyira szerettem volna teherautón utazni. Teherautó platóján, pokrócokba csavarva üldögelni a szénportól megfeketedett nagy vesszőkosárban.

És a játékaid? A babaház, benne a fából készült aprócska konyhabútorok?

Azt mondták, vihetem.

De te tudtad, hogy nem viheted.

Igen, mintha tudtam volna. Nem is akartam menni. A földhöz vágtam magam. Hisztiztem. Zuhany alá tartottak.

Sokszor állították a vízköves zuhanyrózsából egyenetlenül fröccsenő hideg víz alá. Ott is hanyatt vágta magát, koppant a feje a kád zománcán. Nézték, mint valami undorító, hátára fordult, kapálózó bogarat. Akkoriban tucatjával sűrögtek a reggeli lámpagyújtásnál a vizesblokkok környékén a svábbogarak.

Egyszer a teával együtt apám csészéjébe csurrant egy svábbogár. De erre miért emlékezem? És más, sokkal fontosabb dologra miért nem?

Az anyád rád kiáltott: Vidd ki! Öld meg!

Kiöntöttem. A vécébe. Nem öltem meg.

Neuraszténiás. Állította fel az apja a diagnózist. De nem kereste az okát. Vette az orvosi táskáját, ment idegeneket gyógyítani.

Az orvosi táská ma még most is megvan. A fiamnak adtam, amikor felvették az egyetemre. A régi sztetoszkóp ma már használhatatlan. A fecskendő is.

Apád a különböző méretű fecskendőket és tűket egy szétcsavarozható kis fémtartályban tartotta, abban sterilizálta esténként.

Leguggolt, kapirgálni kezdte a csenevész bokor körül a földet, homlokán újra elmélyültek a ráncok. A tenger csitulni látszott. Közeledett az alkonyat.

Egy fazékban bugyog a víz, a konyhaasztalon egy vekker. Így ismerkedtem meg az idővel, a számlap számaival, órákkal, percekkel. Ültem a hokedlin, figyeltem a víz első buggyanását, néztem a nagymutatót. Húsz percig kellett nézmem.

Más nem jut róla az eszedbe?

Az anyám üvöltözött az apámmal.

Az anyja a még forró vízből kikapta a fémtartályt, kirohant a folyósóra, és ledobta a második emeletről. A félemelet üvegeteteje, amelyen keresztül a nappali fény bejutott a Sport- és Hangszer-kereskedelmi Vállalat raktárába, épp alattuk, megrepedt. Az anyja hetekig kesztyűt viselt a jobb kezén.

Egy új babát kaptam. Morfiumnak neveztem el. Tetszett a szó, amit azon az estén hallottam először.

Öt évig nem láttad az apádat.

Az anyja, az ismerősök, Ari néni a hátsó gangról, a házmesterék, mindenki azt mondta, hogy az apja Hódmezővásárhelyre ment dolgozni.

Leszedtek egy vonatról. Dunakeszi. Emlékszem a hangszóró recsegésére. Az állomásfőnöktől pogácsát kaptam, azt mondta, a felesége sütötte. Tepertős volt. Éhes voltam, megettem.

Az állomásfőnök megkérdezte, hogy hívják az apját. Megmondta, és azt is, hogy hozzá akar menni, a hódmezővásárhelyi kórházba, ahol dolgozik. Rossz vonatra szállt.

Nem tudtam, hogy másik pályaudvar is van. Én csak azt az egyet ismertem. Mindig onnan utaztunk Vácra, hogy onnan távolsági busszal a nagymamámhoz menjünk. Nagyon szerettem őt. A nevét is szerettem: Mamuska. Mégsem mentem el a temetésére.

Halála előtt a nagyanyja éveken át motyogott, néha felnézett rá, ismeretlen neveket mormolt, évszámokat, amelyeket sem ő, de még a szülei sem tudtak mihez kötni. Görcsbe merevedett kezét meg-megrázta. Vagy az övét markolta szorosán, még simogatni is megpróbálta, úgy dünnögött, tudod, édesem, tudod, édesem, tudod. Egy héttel a halála előtt elhallgatott. Már nem nézett sehova, ökle nyugodtan pihent az ölében. Az emlékezete mindent a helyére rakott, nem maradtak kis légüres terek, mindent kitöltött éveken át tartó motyogásával, mint korábban mindig motozó dolgos kezével. Ahogy a hozományként kapott hurkatöltővel töltött májat, sült vért, pirított kenyérkockát, fokhagymát, fűszereket a vastag, ráncosodó bélbe. Amikor már több nem fért bele, leheletnyi légüres tér sem maradt, megcsavarintotta, hurkapálcika darabjára tűzte a feszülő belet. Emlékekkel megtöltött élet. Már nem volt szüksége senkire és semmire.

Soha többé nem fogta meg a kezemet.

Az állomásfőnök felhívta a kórházat. Az apja nem dolgozik ott, azt mondta, és nevetett: Szerintem neked nincs is apád. De van! Fejjel nekiment a férfi gyomrának, az egyenruha fémgombja mély, vöröslő lenyomatot hagyott a homlokán. Egy rendőr vitte haza. A házmesteréknél hagyta, mert az anyját nem találta. A házmesterné éppen felmosott.

Kihánytam a pogácsát.

Láttad az apró, barna tőpörtyűdarabokat a hányadékban.

Megijedtem. Feltöröltem a zsebkendőmmel, és a ruhám zsebébe tettem. Soha többé nem vettem fel azt a ruhát. Soha többé nem ettem pogácsát. Csak, ha a nagymamám sütötte. Megengedte, hogy én gyúrhasam. Mindig megdicsért, ügyes vagyok, azt mondta. A túrót is én keverhettem a tésztába.

Papírtrombita alakú vászonzacskó csücskéből egy edénybe csorgott az író. Ha azt látta lógni a hűvös kamrában, tudta, hogy másnap túrós pogácsa lesz az ebédhez, vagy talán túrós lepény.

Mire felnőttem, elfelejtettem, hogyan készült. Egy időben hetente próbálkoztam, sosem sikerült. Ami a szakácskönyvekben van, az nem olyan.

A háta mögött újra összesereglett egy csoport, mintha finnek lettek volna, legalábbis északiak. Nem láthatta, hogy őt nézik, még mutogatnak is rá, majd egy nő megin-

dul felé. Amikor néhány lépés választotta el tőle, a nő megállt, visszafordult, kérdőn nézett a társaira. Azok biztató mozdulatokat tettek felé, szinte sürgetően. A háta mögött váratlanul felhangzó szavaktól megrémült, fordultában még közelebb került a szikla pereméhez. A finn nő utánakapott. A csoportban egy fiatal lány felsikoltott. Ő csak nézte a karjára kulcsolódó ápolat, fiatal kezét. Az arc nem érdekelte. Nagyon lassan mondott ki minden egyes szót: Látja, milyen érdekes? Itt állok az Adriai-tenger egyik kis szigetén, és a nagymamámra gondolok, aki majd' harminc éve halott. Aki sosem látott tengert, nyolcvan évig élt egy kis faluban, Budapesten is csak egyszer járt. Amikor én születtem. Budapest? A többiek átvették társuk hangsúlyát, hanghordozását, örömteli kiáltozásba kezdtek, körülvették, szép lassan magukkal vonták az út felé. Vodkát, finn vodkát, dobozos sört, Pepsit, még valami töltött ostyaszzerűséget is nyújtottak felé, de ő csak a fejét rázta. Szép lassan lefejtette magáról a finn vagy ki tudja, milyen kezét, és elnézett a fejek fölött. Még felröppent egy-egy szó, Budapest! Wonderful!, aztán már csak a kabócák zajos ciripelése hallatszott. A csoport némán elindult lefelé. Vagy talán néhányan összesűgtak: Ez a bolond vénasszony! Tönkretette a kirándulást. Egy fiatal nő mintha könnyet törölt volna a szeméből. Talán a saját anyjára gondolt, aki ott fenn, északon, az Inari-tó partján, Järvenpääban élt, s akit évente egyszer, karácsonykor látott.

Finn vodka. Akkoriban csak orosz volt. Russian vodka. Meg albán konyak. Albán konyak és egy marék altató. Ez volt a legelterjedtebb öngyilkossági módszer. Az apám örökké fehér, száraz bort ivott.

Otthon. És a Pipacsban? Azok a hajnali telefonok.

Egyre emlékszem. Az anyám nem akarta felvenni. Forduljon fel, ott, ahol van. Azt mondta.

Té vetted fel.

Azt mondták, az Aranykéz utcába kell mennem. Elmentem.

Még zoknit sem húzott. Csak a kabátját vette fel az apró virágmintás flanel hálóingre, úgy szaladt végig a keskeny utcákon. Kis öklével verte a bezárt ajtót, kiabált: Apuka! Apukám! Frakkos pincér nyitott ajtót: Egy gyerek! A kislánya! Hogyhogy te jöttél érte? De ő válasz nélkül átbújt a karja alatt, és mint aki tudja, merre kell mennie, balra fordult a tükrös folyosón, berohant a vörös bársonyhuzatú fotelek és ülőkék közé, és egy keskeny pamlagszerű valamin, ülésre szolgált az is, ott találta az apját eldőlvé. Ahogy ráborult, a test megmozdult alatta, kétségbeesett sóhaj lengte körül. Még él!, szerette volna kiáltani, de a háta mögött már megszólalt az a fekete alak: Csúnyán berúgott. A taxis nem akarta elvinni. Igaz, pénze sincs. Nekünk is tartozik. Elvettük az óráját.

Az arany Doxa nem volt a csuklóján. De ugye vissza tetszenek adni? Azt kérdeztem. A szüleitől kapta. Úgy mesélte. Amikor doktorrá avatták.

Együtt mentetek vissza érte. Kikönyörögted. Igaz, csak hetek múlva.

De hogyan jutottunk haza? Valami émélygést érzek.

A pincér és a mixer talpra állították. Megpofozták. Kávét öntöttek le a torkán.

A monogramos inget ki kellett dobnia.

Lassan haladtak a hazavezető úton. Az apja egyik kezével megmarkolta őt a nyakánál, rátámaszkodott, mankóként használta sovány kis testét. Szabadon maradt karjával a levegőben hadonászott, rosszul mérte fel a távolságot, keze néha nagyot csapódott a rücskös házfalakon, kiserkedt vére vörösre pettyezte a Pilvax köz, a Kamermayer Károly tér, a Vitkovics Mihály utca mocskos járdáit. Amikor nem bírta tartani apja ránehezedő testét, nekitámasztotta a falnak, nagyokat lélegzett, és közben hallgatta apja szünni nem akaró dühödt kiabálását. Semmit sem értett belőle. Csak annyit tudott,

hogy nem lenne szabad ilyesmit kiabálnia, ott az utcán, hogy minden, amit mond, az otthon zárt ajtó mögé való, ott is csak csendes suttogásként. Amikor a Semmelweis utcába értek, már nyitva találták az átjáróház kapuját. Szerencsájük volt, azt gondolta, megspórolták a kerülő utat.

Nem volt szerencsénk. Az apám nem bírta tovább, magával rántott, ahogy leült az udvar közepén egy lépcsőre. Hogy akkor hova vezetett, nem tudom. Később a Barta ötös boltjának a bejárata volt.

Egyenruhás alakok lefejtették a nyakadról a kezét.

Vitték magukkal.

Nem volt erőd utánuk menni. Csak hallgattad egyre távolodó kiáltzását.

Munkába siető emberek mentek el mellette. Amikor végre fel tudott állni, rohant a kiskörúti kapuhoz. Láta, hogy a szemközti úton, Moszkvicso, Volgák, Zaporozsecek között egy rendőrségi motorkerékpár oldalkocsijában állva dülöngél és hadonászik az apja.

Ki fog esni. Arra gondoltam. Kiesik. Kerekek mennek át rajta. Mint azon a fiatal nőstény szarvason a kosdi erdőben. Senki sem értette, hogyan történt. Talán éppen akkor csapott a lovak közé a kocsis, amikor az ünő átszaladt a földúton.

Fölborultatok.

Arra nem emlékszem. Csak a kocsis hosszá, hajlított pengéjű bicskájára. A kísérteties zöld fényre a szarvas szemében.

Földobták őt is a nagy nehezen felállított szekérre, ráborult a lassan hűlő testre. Nézte, ahogy a deszkapallók rései között utat keresve folyt az egyre sűrűsödő vér. Este a vacsoránál eltolta maga elöl a tányért.

Soha többé nem ettem szarvast, őzet. Mindig kinevettek.

Más is történt abban a kosdi erdőben, évekkor korábban.

Tudom. Tizennégy éves voltam, amikor először mesélték. Mentegőzés volt a hangjukban. Bocsnátkérés.

Tikkasztó meleg volt azon a július 11-én. A szülei teherautót béreltek, azzal vágtak át a kosdi erdőn, hogy ennivalót hozzanak a nógrádi kis faluból. Krumplit, lisztet, babot, frissen köpült vaját, pincében érlelt sajtot, néhány csirkét, hogy egy-két napig, talán egy hétig is, lábukra kötözött madzaggal bukdácsoljanak a pesti lakás konyhakövében. Már majdnem elhagyták az erdőt, a hepehupás, csupa gödör földutat, amikor az anyja kiabálni kezdett: Forduljunk vissza! Forduljunk vissza!, kezét a combja közt egyre jobban átmedvesedő ruhájára szorította, aztán szétterpesztette a lábát, hagyta, hadd ömöljön az áttetsző folyadék a teherautó platójára.

Nem hitték, hogy életben maradok.

A lebukó nap vörösre festette az eget, a szárazföld távoli hegyvonulatai sötétén rajzolódtak a messzeségben. Szálfaegyenes, őszülő hajú férfi lépett mellé. Sötétzöld egyenruháján, a szív tájékán, színes, szótt felirat: Cúvar Nacionalnog Parka. Először horvátul szólalt meg, majd a feléje forduló homályos tekintet láttán olaszul. Ő aprókat bólintott: Értem, uram, az utolsó komp. Megyek. Lassan elindult a lefelé kanyargó ösvényen. Az ő, ahogy mondani szokás, tisztas távolságot tartva követte. Amikor a finoman himbálózó kis hídra lépett, hangosan utána szól: Alle otto, signora! Nyolckor. Értem. Válaszolta. A lépcsőről még visszafordult: Honnan tudja, hogy visszajövök? Az ő széttárta a karját: nem érti. A komp elindult, a tenger illatát elnyomta a gázolaj bűze.

A parti fények egyre erősödtek. A kicsiny, vibráló szárazföldi csillagok átváltoztak, közvilágítás, mulatók durva neonfelirata lett belőlük. A zajló élet kellékei.